

4 Μαρτίου 2014

Η Μεγάλη Σαρακοστή: «Ένας τρόπος ζωής» (1ο Μέρος)

/ [Πεμπτουσία](#)· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες

Με την παρακολούθηση των ακολουθιών, με τη νηστεία, ακόμα και με την προσευχή σε τακτά διαστήματα δεν εξαντλείται η όλη προσπάθεια στη διάρκεια της Μεγάλης Σαρακοστής. Ή μάλλον για να είναι όλα αυτά αποτελεσματικά και να έχουν νόημα, πρέπει να υποστηρίζονται και από αυτή την ίδια τη ζωή. Χρειάζεται δηλαδή ένας «τρόπος ζωής» πού να μην έρχεται σε αντίθεση με όλα αυτά και να μην οδηγεί σε μια «διασπασμένη» ύπαρξη. Στο παρελθόν, στις ορθόδοξες χώρες η ίδια η κοινωνία πρόσφερε μια τέτοια υποστήριξη με τον συνδυασμό που είχε στα έθιμα, στις εξωτερικές αλλαγές, με τη νομοθεσία, με τους δημόσιους και ιδιωτικούς κανονισμούς, με όλα δηλαδή όσα περιλαμβάνονται στη λέξη πολιτισμός.

Κατά τη Μεγάλη Σαρακοστή ολόκληρη η κοινωνία υποδεχόταν ένα συγκεκριμένο ρυθμό ζωής, ορισμένους κανόνες που υπενθύμιζαν στα άτομα-μέλη της κοινωνίας την περίοδο της Σαρακοστής. Στη Ρωσία, λόγου χάρη, δεν μπορούσε κανείς εύκολα

να ξεχάσει τη Σαρακοστή γιατί οι καμπάνες των εκκλησιών χτυπούσαν διαφορετικά αυτή την περίοδο· τα θέατρα έκλειναν και, σε παλιότερους καιρούς, τα δικαστήρια ανέβαλλαν τη λειτουργία τους. Φυσικά όλα αυτά τα ερεθίσματα από μόνα τους, είναι φανερό, ότι δεν ήταν δυνατό να αναγκάσουν τον άνθρωπο να οδηγηθεί στη μετάνοια ή σε μια πιο ζωντανή θρησκευτική ζωή.

Αλλά όμως δημιουργούσαν μια ορισμένη ατμόσφαιρα – ένα είδος σαρακοστιανού κλίματος – όπου η ατομική προσπάθεια γινόταν ευκολότερη. Ακριβώς επειδή είμαστε αδύναμοι χρειαζόμαστε τις εξωτερικές υπενθυμίσεις, τα σύμβολα, τα σημάδια. Φυσικά πάντα υπάρχει ο κίνδυνος αυτά τα εξωτερικά σύμβολα ν' αποκτήσουν αυτοτέλεια, να γίνουν αυτοσκοπός, και έτσι αντί να είναι απλά μια υπενθύμιση, να γίνουν για την κοινή αντίληψη το μόνο περιεχόμενο της Μεγάλης Σαρακοστής. Αυτόν τον κίνδυνο τον έχουμε επισημάνει παραπάνω όταν μιλήσαμε για τις εξωτερικές συνήθειες και τα πανηγύρια που αντικαθιστούν τη γνήσια προσωπική προσπάθεια. Αν όμως καταλάβουμε σωστά αυτές τις συνήθειες τότε θα γίνουν ο «κρίκος» που συνδέει την πνευματική προσπάθεια με τη ζωή.

Δεν ζούμε σε μια ορθόδοξη κοινωνία [Ο συγγραφέας, Ρώσος στην καταγωγή, έζησε στην Αμερική] και φυσικά δεν είναι δυνατό να δημιουργηθεί αυτό το «κλίμα της Σαρακοστής σε επίπεδο κοινωνικό. Είτε είναι Σαρακοστή είτε όχι, ο κόσμος που μας περιβάλλει, που αποτελούμε και μεις δικό του αναπόσπαστο κομμάτι, δεν αλλάζει. Κατά συνέπεια ζητιέται από μας μια νέα προσπάθεια να σκεφτούμε την απαραίτητη θρησκευτική σχέση ανάμεσα στο «εξωτερικό» και το «εσωτερικό». Η πνευματική τραγωδία της εκκοσμίκευσης είναι εκείνη που μας σπρώχνει σε μια πραγματική θρησκευτική «σχιζοφρένεια» – ένα σπάσιμο δηλαδή της ζωής μας σε δυο κομμάτια: το θρησκευτικό και το κοσμικό, που έχουν όλο και λιγότερη αλληλοεξάρτηση.

Έτσι η πνευματική προσπάθεια είναι απαραίτητη για να μεταθέσει τα παραδοσιακά έθιμα και τις συνήθειες, πού είναι βασικά μέσα στην προσπάθειά μας κατά την περίοδο της Σαρακοστής. Μ' ένα πειραματικό και αναγκαστικά σχηματικό τρόπο θα μπορούσε κανείς να δει αυτή την προσπάθεια σε δυο πλαίσια: στη ζωή μέσα στο σπίτι και στη ζωή έξω απ' αυτό.

Για την ορθόδοξη αντίληψη, το σπίτι και η οικογένεια αποτελούν την πρώτη και βασικότερη περιοχή της χριστιανικής ζωής ή της εφαρμογής των χριστιανικών αρχών στην καθημερινή ζωή. Το σπίτι, δηλαδή το στυλ και το πνεύμα της οικογενειακής ζωής και όχι το σχολείο, ακόμα ούτε και η Εκκλησία, είναι εκείνο που σχηματίζει μέσα μας τη θεμελιακή αντίληψη για τον κόσμο· που μορφοποιεί στο εσωτερικό μας το βασικό προσανατολισμό τον οποίο ίσως για αρκετό διάστημα δεν τον καταλαβαίνουμε, αλλά που τελικά θα γίνει ένας αποφασιστικός

παράγοντος.

Ο στάρετς Ζωσιμάς του Dostoyevsky στους Αδελφούς Καραμαζώφ λέει: «εκείνος που μπορεί να έχει καλές αναμνήσεις από την παιδική του ηλικία είναι σωσμένος για όλη του τη ζωή». Το σημαντικό δε είναι ότι κάνει αυτή την παρατήρηση ύστερα από τη θύμηση της μητέρας του που τον είχε πάρει μαζί της στην Θεία Λειτουργία των Προηγιασμένων. Θυμάται την ομορφιά της ακολουθίας, τη μοναδική μελωδία του κατανυκτικού «κατευθυνθήτω η προσευχή μου ως θυμίαμα ενώπιόν σου...». Η υπέροχη προσπάθεια για θρησκευτική αγωγή που γίνεται σήμερα στα κατηχητικά σχολεία δε σημαίνει και πολλά πράγματα, αν δεν βασίζεται στη ζωή της οικογένειας. Τι, λοιπόν, θα μπορούσε και θα έπρεπε να γίνει στο σπίτι στη διάρκεια της Μεγάλης Σαρακοστής; Επειδή είναι αδύνατο να καλύψουμε εδώ όλες τις πλευρές της οικογενειακής ζωής θα περιοριστούμε μόνο σε μια απ' αυτές.

Όλοι μας, χωρίς αμφιβολία, συμφωνούμε ότι ο τρόπος της οικογενειακής ζωής έχει ριζικά αλλοιωθεί με την παρουσία του ραδιοφώνου και της τηλεόρασης. Αυτά τα μέσα της «μαζικής ενημέρωσης» διαποτίζουν σήμερα ολόκληρη τη ζωή. Δεν χρειάζεται κανείς να βγει από το σπίτι για να βρεθεί «έξω». Ολόκληρος ο κόσμος είναι μόνιμα εδώ, σε απόσταση που τον φτάνουμε... ακίνητοι. Και, σιγά σιγά, η στοιχειώδης εμπειρία να βρεθούμε σ' έναν εσωτερικό κόσμο, μέσα στην ομορφιά της «εσωτερικότητας» έχει εντελώς χαθεί από το σύγχρονο πολιτισμό μας. Και αν δεν είναι η τηλεόραση, είναι η μουσική. Η μουσική έπαψε να είναι κάτι που το ακούει κανείς· σταθερά πια έγινε μια «υπόκρουση θορύβου» που συνοδεύει τις συνομιλίες μας, το διάβασμα, το γράψιμο κλπ.

Στην πραγματικότητα αυτή η ανάγκη να ακούγεται συνέχεια μουσική φανερώνει την αδυναμία του σύγχρονου ανθρώπου να χαρεί τη σιωπή, να την καταλάβει όχι σαν κάτι αρνητικό, σαν μια απλή έλλειψη, αλλά ακριβώς σαν μια παρουσία και σαν την μοναδική προϋπόθεση για την πιο αληθινή παρουσία. Αν ο Χριστιανός του παρελθόντος ζούσε κατά ένα μεγάλο βαθμό σ' ένα σιωπηλό κόσμο που του έδινε πλούσιες ευκαιρίες για αυτοσυγκέντρωση στον εσωτερικό του κόσμο, ο σημερινός χριστιανός είναι αναγκασμένος να κάνει ειδική προσπάθεια για να καλύψει αυτή την αναγκαία διάσταση της σιωπής η οποία αυτή μόνο μπορεί να μας φέρει σε επαφή με τις υψηλές πραγματικότητες. Έτσι, λοιπόν, το πρόβλημα του ραδιοφώνου και της τηλεόρασης στη διάρκεια της Μεγάλης Σαρακοστής δεν είναι περιθωριακή υπόθεση, αλλά με πολλούς τρόπους είναι ένα θέμα πνευματικής ζωής ή θανάτου.

Πρέπει κανείς να συνειδητοποιήσει ότι είναι αδύνατο να μοιράσουμε τη ζωή μας ανάμεσα στη «χαρμολύπη» της Μεγάλης Σαρακοστής και στο τελευταίο σήριαλ. Αυτά τα δυο βιώματα είναι ασυμβίβαστα και το ένα, σίγουρα, θα σκοτώσει το

άλλο. Και είναι πολύ πιθανό, εκτός αν γίνεται μια έντονη προσπάθεια, ότι το τελευταίο σήριαλ έχει πολύ μεγαλύτερες ελπίδες σε βάρος της «χαρμολύπης» – παρά το αντίθετο. Μια πρώτη «συνήθεια» που προτείνεται είναι να μειωθεί δραστικά η παρακολούθηση του ραδιοφώνου και της τηλεόρασης στην περίοδο της Σαρακοστής. Δεν τολμούμε να ελπίζουμε ότι θα υπάρξει μία «γενική» νηστεία, αλλά μόνο η «ασκητική» η οποία, όπως ξέρουμε, σημαίνει, πρώτα απ' όλα αλλαγή τροφής και μείωσή της.

[Συνεχίζεται]